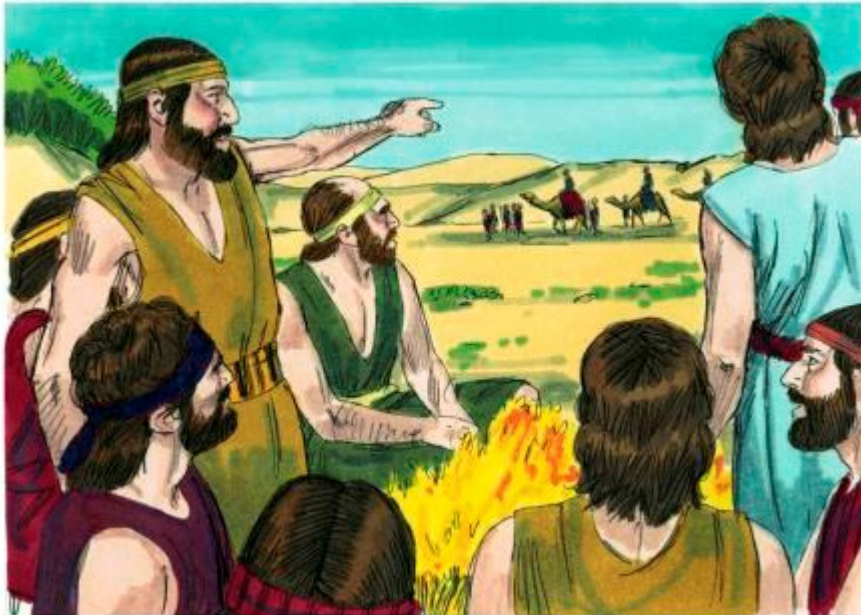

Parasha Wajeshev

Bereshiet/Genesis 37 - 41

Joseef en Jehoeda, karakters in ontwikkeling

door Rob Cassuto

In deze parasha zet het familieverhaal van Avrahams nakomelingen zich voort. Een nieuwe generatie betreedt het podium, de zonen van Avrahams kleinzoon, Ja'akov. Hoofdfiguur is diens lievelingszoon Joseef. In deze parasha en de volgende parshiot speelt zich de geschiedenis van de familie zich om Joseef heen af, het is het laatste bedrijf van de family story van Bereshiet/Genesis; in het volgende boek, Shemot/Exodus zal het over een volk gaan, de 'bené Jisraeel'.

Dit Bijbelhoofdstuk valt eigenlijk in twee bedrijven uiteen. Het eerste bedrijf vertelt hoe de jonge puber Joseef – naïef of arrogant, naar men wil – zijn dromen vertelt aan zijn broers, dromen met beelden van hoe hij de baas is in de familie, korenschoven, zon, maan en sterren, allemaal buigen ze voor hem, Joseef; daarbij gaat de jongen gekleed in het sjeike kleurige gewaad dat zijn vader hem heeft geschonken. De broers hebben schoon genoeg van dat verwaande knaapje en ze zijn ook nog jaloers. Als de ruige herders ver van Ja'akovs

tenten de schapen weiden en hun vaders oogappel in zijn mooie mantel zien naderen om hen te controleren, besluiten ze hem te doden en gooien hem in een lege put. Uiteindelijk doden ze hem niet en – een idee van Jehoeda – verkopen ze hem als slaaf aan een passerende handelskaravaan op weg naar Egypte*. Ze vertellen aan de ontroostbare vader, dat zijn zoon is verscheurd door wilde dieren en tonen hem het met geitenbloed besmeurde kleurig gewaad. Het thema misleiding en leugen, ook dat thema zet zich in deze generatie voort. Het tweede bedrijf is het begin van de carrière van Joseef als slaaf in Egypte, die het in latere parshiot tot onderkoning zal brengen. Zijn eerste baantje als huismeester van een generaal eindigt in de gevangenis als hij door de meesteres des huizes ten onrechte wordt beschuldigd van aanranding. In de gevangenis weet hij toch weer op te klimmen tot manager en vestigt hij zijn reputatie als droomuitlegger door uit twee dromen van in ongenade gevallen hoffunctionarissen correct hun toekomst te voorspellen. Die reputatie zal hem later nog van pas komen.

Is Joseef de hoofd persoon van deze parasha, een dragende bijrol heeft zijn broer Jehoeda. De eerste keer, dat deze vierde zoon zich profileert is, als hij oppert Joseef niet te doden, maar te verkopen als slaaf. De tweede keer staat hij even middenin de schijnwerpers. Want tussen de twee net kort samengevatte bedrijven rond Joseef speelt zich nog een intermezzo af rond Jehoeda en zijn schoondochter Tamar. Tamar – een Kena'anitische vrouw - huwt de oudste zoon van Jehoeda, Er, die ze aan de dood verliest. De tweede zoon Onan weigert zijn zwagerplicht te vervullen om zijn overleden broer alsnog een erfgenaam te bezorgen en 'verspilt zijn zaad op de grond' **. Ook hij overlijdt en dan is volgens de regels van het zwagerhuwelijk (*Jiboem*) de derde zoon Shelach aan de beurt. Jehoeda voelt daar helemaal niets voor en schuift het op de lange baan en Tamar voorvoelt op de lange duur dat de toezegging niet tot het huwelijk zal leiden, er zal niets van komen. Ze verzint een list – alweer misleiding! - , nu is Jehoeda het slachtoffer. Als de man op weg is naar zijn schapenscheerders in Timna komt hij onderweg - bij '*petach enajim*', de poort van het dorp Enajim, letterlijk 'opening der ogen' – een gesluierte hoer tegen, de

onherkenbare Tamar. Zij verleidt haar schoonvader (en inmiddels ook weduwnaar}. Ze baart een tweeling - Perets en Zerach - en als Jehoeda deze schande wil bestraffen met verbranding stelt zij hem aan de kaak als de vader van die twee zonen, door hem de onderpanden te tonen die ze indertijd als hoer van hem kreeg voor de betaling van haar diensten met een geitje: zijn zegel, zijn koord en zijn staf.

Jehoeda herkent ze en zegt: 'Zij staat tegenover mij in haar recht, omdat ik haar niet aan mijn zoon Shelach heb gegeven'. Rabbijn Sacks wijst erop, dat dit in de Tora de eerste keer is dat iemand met zoveel woorden zijn fout aan een ander toegeeft.***)

Eén van de zo op de wereld gekomen zonen, Perets, zal de voorvader worden van koning David, die zijn opvolger, Shelomo, ook verwekte bij een via een misstap aan zijn zijde gekomen vrouw, Batsheva (David die volgens de sage van het Nieuwe Testament de voorvader van Jezus zou zijn).

Ook hier zien we hoe de geschiedenis voortschrijdt middels misstappen van de hoofdpersonen van het drama. De geschiedenis van Israël is allerminst een geschiedenis van

verheven personen van onberispelijke levenswandel. De voortstuwing van de gebeurtenissen houdt zich niet aan religieuze regels en ethische voorschriften. David Biale concludeert in zijn boek 'Eros and the Jews' met verleidelijke ironie: "Nogmaals, (...) misstappen werken heimelijk positief uit op het lot van het oude Israël; God, zo lijkt het, werkt aan beide zijden van de legaliteit om het fortuin van zijn uitverkoren volk te bevorderen" .

Zijn de dramatis personae geen zondeloze figuren, wat wel opvalt is dat het levende mensen zijn in ontwikkeling. Het zijn geen stereotypen, maar het zijn karakters, die groeien met de jaren. Misschien is dat wel het belangrijkste. Ze worden wijs door schade en schande; getekend door de gevolgen van hun beslissingen en hun daden winnen ze aan statuur. Dat geldt voor Ja'akov, voor Joseef en ook voor Jehoeda. De derde keer dat Jehoeda in de spotlight staat is zijn 'finest hour'. Dat is later als de broers in Egypte zijn en voor de machtige onderkoning van Egypte staan, die ze nog niet als hun broer hebben herkend. Dan houdt Jehoeda als spreekbuis van zijn peers zijn lange pleitrede ten behoeve van Benjamins terugkeer naar zijn vader, de langste monoloog in de Tora, woorden die het hart van de machtige heerser doen breken en deze ertoe brengen zich als hun broer bekend te maken ([parashat Wajigash](#), Gen/Ber 44:18 ev).

Als de oude Ja'akov op zijn sterfbed ligt, zal hij in zijn visionaire woorden niet Joseef omschrijven als de leider van zijn broers, maar Jehoeda (Ber/Gen 49):

*Juda, jij bent het,
jou zullen je broers loven!
Je hand zal rusten op de nek van je vijanden;
voor jou zullen de zonen van je vader zich neerbuigen.
Juda is een leeuwenwelp;
van je prooi ben je opgestaan, mijn zoon, en zo verder*

Jehoeda zal uiteindelijk de voorvader en naamgever van het Joodse volk worden.

noot:

* Wie nu precies Joseef aan wie verkocht, daarover is nog veel gissing mogelijk, want de tekst is niet duidelijk daarover. Zie

een [vorig commentaar van mij](#) en [Nechama Leibowitz](#) hierover.

** Van Onan is afgeleid het woord onaneren, in mijn jeugd nog gebruikt in de betekenis van masturberen. In feite heeft Onan dat helemaal niet gedaan, blijkens de tekst praktiseerde hij de zg coïtus interruptus.

*** En redde daarmee Tamars leven! Toen Jehoeda hoorde van de hoererij en zwangerschap van zijn schoondochter beval hij dat zij verbrand moest worden. Tamar klaagde hem toen niet rechtstreeks aan, maar gaf hem de gelegenheid zelf naar voren te komen en te bekennen. Ze zei immers: *'Zie eens goed, van wie deze zegelring en snoeren en staf zijn.'* (Ber/Gen 39:24). Jehoeda had ook zijn reputatie de voorrang kunnen geven en kunnen ontkennen. Tamar liep dus een groot risico, bij ontkenning door haar schoonvader zou ze verbrand worden. Dat gaf de Talmoedische Rabbi Jochanan de gelegenheid op te merken: *'Het is beter voor een mens zich in een brandende oven te werpen dan een medemens openbaar te schande te zetten. Hoe komen we daarbij? Van Tamar.'* (Sota 10b). Leggen we deze maatstaf langs recente berichten over burgemeester Hoes van Maastricht, dan is de uitkomst duidelijk.

RC dec 2014
